
KNJIŽNA POROČILA IN OCENE BOOK REVIEWS

316

JANJA ŽAGAR, *PASOVI IN SKLEPANCI*. Zbirka Slovenskega etnografskega muzeja, Ljubljana 1993. (delo obsega 196 strani, 10 risb in 224 fotografij.)

Delo mag. Janje Žagar, kustodinje Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani, sodi v serijo muzejskih etnoloških katalogov, v katerih so tematsko obdelani predmeti iz zbirke Slovenskega etnografskega muzeja. Ker muzej ne premore stalne postavitve zbirk, jih je mogoče, kot avtorica uvodoma poudarja, tudi na ta način trajno predstaviti. V uvodu je dalje povedano, da je obravnavanje omejeno na slikovno in opisno predstavitev vseh pasov in sklepancev. Nekaj primerkov pa je še posebej predstavljeno s fotografijo ali z risbo tudi v nadrobnostih.

Zbirka pasov in sklepancev, ki je do časa obravnave štela 113 pasov in 120 sklepancev, je nastala pretežno po lepotnih merilih zbiranja. Zato vsebuje predvsem primerke, ki so sodili k praznji moški ali ženski noši. Vsaj do neke mere so pomenili izjemo, če že ne novi, pa ponošeni, tkani in usnjeni pasovi. Moški in ženske so si jih opasali tudi k vsakdanji obleki. Sklepanci so praviloma dodatek ženski praznji obleki. Preprosto oblikovane in cenene, zlasti členkasto-veričičaste sklepance so si opasale tudi nekatere delovno opravljene kmetice, predvsem gospodinje, ki so imele na veričičastem podaljšku obešen ključ ali nož, pa tudi oboje skupaj.

Na začetku poglobljene obravnave predstavi avtorica pasove in sklepance v širšem kulturno-zgodovinskem razvoju, nakar jih pregledno razvrsti in kasneje tudi obravnava po tipoloških skupinah. Pri uvrstitvi pasov v skupine upošteva poleg oblike tudi tvorivo in način izdelovanja ter krašenja.

V skupino ročno tkanih pasov uvršča repe, tkanice in tkane opasice, v skupino strojno tkanih pasov pa svilene opasice in metrske trakove v funkciji okrasnih pasov. Usnjene pasove deli na pasove z zakovicami, vezene pasove, čemere in mačke, ročno šivane pasove pa na maloštevilne meščanske pasove in belokranjske kanice. Pasove iz 20. stoletja uvršča v samostojno skupino novejših pasov.

Pri uvrstitvi sklepancev upošteva poleg oblike še sestavo in tehniko izdelovanja. Razvršča jih v tri tipološke skupine: veričičasti, členkasto-veričičasti in členkasti.

V poglavju razvojne spremembe avtorica ugotavlja, da so se sklepanci spreminjali tako v oblikovnem kot tudi funkcionalnem smislu in da so združevali krasilno in uporabno nalogo. Še v 18. stoletju so pomenili uporabni oblačilni dodatek, od sredine 19. stoletja

dalje pa izstopa njihova okrasno-reprezentativna vloga. Sklepanci so bili tudi zunanji in vidni pričevalci premožnosti. Na splošno ceneni, a bleščeči sklepanci - pozlačeni in srebrni so bili redki - so vsekakor opozarjali na dober gmotni položaj nosilk.

V katalogu avtorica jedrnato in nazorno opisuje videz pasov in sklepancev. Isto velja za pregledno kazalo pasov in sklepancev, ki je trudapolno izdelano po krajih uporabe, tipih in tvorivih.

Delo mag. Janje Žagarjeve, v katerem kritično uporablja dosedanje vire in literaturo o pasovih in sklepancih, je pomemben prispevek etnološki stroki in tehten doprinos k seznanjanju ljudi, tako strokovnjakov kot ljubiteljev z muzejskim gradivom.

Marija Makarovič

317

IRENE MISLEJ, *JANEZ BENIGAR*. Izbrano gradivo, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana, 1988, 148. str.

Natanko pet let je minilo od izida knjige dr. Irene Mislejeve *Janez Benigar. Izbrano gradivo* in deset let, odkar je avtorica prvič objavila skrajšan prevod Benigarjeve razprave *Pojem časa med Araukanci* (Glasnik SED, leto 22/1982, št. 4, pp. 104-107) pa vendar se nam zdi primerno, da v tej posebni, neevropski številki *Etnologa* ponovno opozorimo na knjigo in posvetimo nekaj besed Janezu Benigarju in njegovim, za nas izredno pomembnim študijam.

Ponovno - poudarjam zato, ker je bila knjiga sicer že ocenjena (glej: Glasnik SED, leto 30/1990, št. 1-4, pp. 119-120), a v naših strokovnih krogih žal ni vzbudila tiste pričakovane odzivnosti, ki jo nosita njena vsebina in njeno poslanstvo.

Za kaj pravzaprav gre? V sklopu večletnega raziskovalnega programa pri Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete v Ljubljani o kulturni in umetnostni ustvarjalnosti Slovencev v Latinski Ameriki je dr. Mislejeva posvetila posebno mesto Janezu Benigarju, znanstveniku slovenskega rodu, ki je živel in deloval v Patagoniji v Argentini. O amerikanistu Janezu Benigarju je do sedaj pisalo kar nekaj slovenskih avtorjev - med drugim arhitekt Viktor Sulčič, novinar Svetozar Guček in etnolog dr. Zmago Šmitek (glej: Etnološko delo amerikanista Ivana Benigarja, *Tribina* 6-7/1984, pp. 171-177; *Klic daljnih svetov. Slovenci in neevropske kulture*, Založba Borec, Ljubljana, 1987, pp. 73-82;) - a nihče izmed njih se ni učenjaku posvetil do te mere kot Mislejeva. Prav gotovo je eden od razlogov ta, da je avtorici, ki je tudi argentinska Slovenka, vsekakor lažje uspelo priti do arhivskega gradiva, do neposrednih virov, in da ji je bilo lažje tudi iz jezikovnega zornega kota.

Poleg prevoda treh zahtevnih etnološko-filozofsko-filoloških razprav: *Pojem časa pri Araukancih*, *Pojem prostora pri Araukancih* in *Pojem vzročnosti pri Araukancih*, ki jih je Benigar spisal med leti 1924-27 in objavil v glasilu Argentinske nacionalne akademije, je avtorica vključila v *Izbrano gradivo* še prevode naslednjih del: »Araukanski bogovi«, poglavje iz knjige *El problema del hombre americano*, ki jo je Benigar izdal leta 1928 v samozaložbi v Bahiji Blanci, »Araukanska verovanja«, Benigarjevo razpravo, ki jo je dr. Gregorio Alvarez vključil v svojo knjigo *El tronco de oro* in socialno-politični esej »Patagonija razmišlja«, ki ga je avtor začel objavljati leta 1936 v lokalnem časopisu »La